

Veliko finale za Novaka

Peter Henisch  
Großes Finale für Novak

© 2011 Residenz Verlag GmbH  
Salzburg-Wien

© za Srbiju Futura publikacije

Izdavač: Futura publikacije, Novi Sad  
www.neusatz.rs  
office@neusatz.rs

Urednik  
Relja Dražić

Korice  
Tatjana Dukić-Počuč

Prepres: Futura publikacije  
Štampa: Workshop, Petrovaradin, 2017

Tiraž 500  
ISBN 978-86-7188-173-9

Podrška izdavanju knjige: Republik Österreich, Bundeskanzleramt  
- Österreich

CIP - Каталогизacija u publikaciji  
Библиотека Матице српске, Нови Сад  
821.112.2(436)-31  
COBISS.SR-ID 318715911

Peter Heniš

# Veliko finale za Novaka

roman

preveo s nemačkog

Relja Dražić





# I

NIKADA NOVAK ne bi pomislio da bi mu operaska muzika jednom mogla nešto značiti. Koliko se sećao, sve do svoje pedeset pete godine života slušao ju je samo omaškom. I to retko duže od nekoliko sekundi. Maksimalno (ako bi mu vreme reakcije usled rastućeg umora koji nije hteo da prizna, ali pred samim sobom nije mogao da porekne, bilo nešto duže) nekoliko minuta.

Najkasnije, čim bi iz talasanja orkestarskih zvukova izronili još i glasovi – mučno izveštačeni ili onostrano patetični muški, čudnovato kvočkavi ili apsurdno piškavi ženski – on bi potražio drugu radio-stanicu. Ako je njegovo vreme reakcije bilo predugo onda bi mu njegova žena skrenula pažnju na nepoćudnost takvih zvukova. Zvala se Herta – bio je u braku s njom već trideset godina. Pa to se ipak ne može slušati, rekla bi, ta vika se ne može izdržati!

Ona sama je doduše imala jedan glas koji se lako podizao u područja u kojima nije zvučao prijatno. Ali sama Herta to izgleda nije tako čula. Tu i tamo Novak se pitao da li je ona imala taj glas već onda kad su se upoznali i kada su – što se kaže – upoznavali ljubav, pa ako jeste, kako mu to već tada nije zaparalo uši. Ipak to pitanje sad više nije imalo smisla – trebalo je o tome da razmišljaš ranije – bila je jedna od fraza koje je njegova žena rado primenjivala spram njega.

Uostalom Hertin glas je u opaka područja dospevao kad je bila srdita ili narogušena. Svakako narogušila bi se lako i – taj je utisak tokom godina Novak imao sve češće – katkad upravo rado. Što se njega ticalo, on joj je za to davao koliko je moguće malo povoda. Novak je bio čovek s potrebom za harmonijom.

Izbegavao je da se svađa, kako u pošti gde je radio od ponedeljka do petka od 8 do 13 i od 15 do 18 časova, tako i u gostionici gde je svako četvrtak-veče igrao šah. Tačno je da bi mu na sekcijским sastancima partije kojoj je ostao veran, iako ga je već godinama razočaravala, s vremena na vreme udarila krv u glavu, a poslednji put kada je još tamo odlazio, pre nego što je zalupio vrata za sobom, bednim figurama tamo je stvarno rekao svoje mišljenje. Vi hoćete da budete socijaldemokrati, pa vi više i ne znate šta to znači, bio je rekao. Toga se sećao s izvesnom zadovoljštinom, ali nije bio siguran da li je to rekao dok je još bio u lokalu ili već napolju na ulici.

Ponajmanje je voleo da se svađa sa svojom ženom, tih nekoliko puta tokom trodecenijskog bračnog života što se s njome svađao bili su mu u posebno neprijatnom sećanju. Posle njih bi nastupila odbrana prema spolja, otvrđnjavanje, grč, ali iznutra neki ranjeni osećaj, za stolom, u krevetu, gde se uzajamno ćutalo, gde se odvrćalo jedno od drugog. On to nije hteo, nije mu to prijalo, dakle izbegavao je konflikte koji bi mogli dovesti do tako nečega. Iako je katkad zadržavao svoje mišljenje za sebe o njenim određenim izjavama i komentarima koje bi ona ispoljavala prilikom prelistavanja novina ili gledanja televizijskih vesti – uopšte uzev izbegavao je da protivreči Herti.

A često je i bio njenog mišljenja ili je to barem sebi umišljao.

U jednom braku, bio je kazao Berndu, sinu, njegovom jedincu, kada je ovaj već odavno otišao iz kuće, naime u Kanadu, ali jednom kada je posle duga vremena opet bio kod kuće u poseti i koji je posle jedne manje prepirke s majkom, čiji je povod i sadržaj Novak u međuvremenu bio davno zaboravio, nalazio da je otac suviše popustljiv, u jednom braku partneri moraju samo imati obzira jedno prema drugom. Da, da, ka-

zao je Bernd, ali sve ima svoje granice. Kod njega, koji je rano otišao, kako iz roditeljske kuće, tako i iz zemlje koja mu se činila suviše tesna, ne bi dugo potrajalo dok ne dođe do granica: s još nepunih trideset bio je već dvaput razveden.

Njegov otac je bio drugačiji. Franc Novak je bio trpeljiv. Pre svega spram svoje žene, i to je smatrao ispravnim. Ona je bila osoba koja mu je bila najbliža, s njom je želeo ili je morao da se usaglasi. Često je stvarno i bio njenog mišljenja –u odnosu na opersku muziku koja se nije mogla slušati, izdržati, zbog čega se brzo morala potražiti druga radio-stanica, ili uopšte isključiti radio, to je u svakom slučaju bila čista istina.

Tako je to bilo do Novakovog boravka u bolnici. Ispravno je govoriti o njegovom boravku u bolnici, *tom* boravku u bolnici jer on je bio čovek koji pre nije znao za bolnicu. Ali taj put, dva dana po svom 55. rođendanu bilo je već krajnje vreme. Poslednji čas, rečeno je posle operacije koja je zatim, posle opasno dugog i pri svakom kočenju i ubrzavanju kola hitne pomoći (koja se uprkos uključenim sirenama nisu baš najbolje probijala u jutarnjem saobraćaju) za Novaka bolnog lutanja, veoma brzo na njemu sprovedena, u jednoj maloj bolnici, jednoj od onih koje će obrzo zatvoriti jer one, tako je rečeno, državu ili poreskog obveznika suviše skupo koštaju, ali za Novaka je ta bolnica bila spasonosna.

Zar nikada niste bili kod lekara, nikada se niste pregledali? pitao je dan kasnije Novaka glavni lekar koji ga je bio operisao. Pa ipak ste već godinama morali imati bolove u predelu žuči! Toliko velike kakvo je bilo kamenje u Vašem stomaku, a posebno ovaj jedan! Kod tih reči podigao je plastičnu vrećicu u kojoj je doneo Novaku njegovo žučno kamenje.

Okačio je vrećicu na stalak na kome je već visio meh koji se na drugom kraju ulivao u Novakovu desnu

slabinu. Kamenje u njoj je imalo otprilike boju ribljeg zejtina. Tačno tako. Ribljeg zejtina se setio Novak pri posmatranju svog žučnog kamenja. Njega se već čitavu večnost nije bio setio, to je bila neka scena koja je zapravo već bila davno potonula izvan horizonta njegovog sećanja, ipak sad je opet bila tu: njegova majka kako curkom izliva tu uljastu tečnost na jednu kašiku koju bi njemu, njenom četvoro ili petogodišnjem detetu, tako brzo strpala u usta da bi ga uvek iznova iz jutra u jutro (ili je to bilo iz večeri u večje) dokačilo po zubima, veoma neprijatno, da se i ne pominje gadan ukus, ali navodno je to bilo dobro za razvoj kostiju.

To opet liči na tebe, rekla je Herta. Zašto li si to sve vreme prećutkivao? Čovek ima kamenje u žuči, ali čuti kao zaliven! Da te nisam na vreme dovela u bolnicu, jer si tokom noći tako stenjao, ti bi mi, a da nisi ni zucnuo, umro.

Ali sad nema veze, rekla je, još jednom je dobro prošlo. Još jednom si pobegao smrti s lopate, kod tih reči ga je potapšala po ruci. Po njegovoj desnoj ruci koja je ležala na pokrivaču, dok je ona, njegova žena, sedela na ivici kreveta. Od rođendanske torte, rekla je, ostala je još polovina, samo što je sad moram sama pojesti.

Takva je ona bila, Herta. Bez dlake na jeziku kazala bi šta misli. To je cenila kod sebe same. A to je i on cenio kod nje. Bila je nesentimentalna. Bila je praktična. Njen humor možda nije bio po svačijem ukusu, ali u osnovu uzev srdačan. Mogao je da se raduje što ima takvu ženu.

Bila je dobra pratilja, to je na njoj odmah video već kad ju je upoznao. Žena s kojom se u proleće i jesen moglo pešačiti, pa i planinariti, leti veslati i plivati. Ne neka od onih riba, tačno, ta reč tada još nije bila u upotrebi, ne neka od onih nafrakanih i tanušno obučениh ženskih, iako je i ona, to već stoji, blondirala kosu i crnila trepavice. U kupaćem kostimu je čak pokazivala prilično



dobru figuru, posebno mu se dopadala zanosno oblikovana partija između struka i kukova, ali otada je prošlo već trideset godina i do toga vremenom nije ni stalo.

Nego? Do čega je stalo? Da se uzajamno izlazi na kraj, rekao bi Novak. U dobrim kao i u lošim vremenima. Tu već ima neke istine. Što čovek obeća, toga treba i da se drži. Dok vas smrt ne rastavi. E pa, izvol'te, sad je umalo stiglo dotle.

Ponešto preuranjeno u svakom slučaju. U današnje vreme ne umire se s pedeset pet. Jesi li ti to mislio da me možeš tek tako, i nikom ništa, ostaviti samu? Nema šanse! Tako se nismo dogovorili. Nas dvoje, mi smo ipak planirali zajedno još ponešto!

Početkom septembra odmor u Turskoj, na primer. Dotad će ipak odavno biti opet fit. Tačno je, s ožiljkom preko trbuha neće više dobiti nagradu za lepotu. Ali zbog lepote se ionako nije udala za njega.

Ožiljak se osećao, čim je bilo popustilo dejstvo narcoze. Kad bi Novak pokušao da malo promeni položaj u krevetu, osećao je kako zateže. I ako bi pokušao da se nakašlje ili nasmeje. Bio je operisan klasičnom metodom, razbijanje kamenja laserskim zracima nije došlo u obzir zbog odmaklog zapaljenja u donjem truhu.

Bilo je krajnje vreme, bio je kazao glavni lekar. Zašto Novak nije ranije oglasio bolove koje je ipak morao imati? Da, zašto nije? Nisu mu delovali toliko dramatično. Sasvim jednostavno, on nije bio posebno preosetljiv čovek.

Da njegova žena juče ujutro nije pozvala hitnu, bilo bi prekasno. Tu vidiš, kazala je Herta, kakvu sreću imaš sa mnom! I uopšte imaš sreće! Više sreće nego pameti! Kao prvo, rekla je, još smo te na vreme ukebali, pre nego što te đavo ko zna kuda odnese, i sada ležiš u toj sobi kao klasni<sup>1</sup> pacijent.

.....

<sup>1</sup> Klassenpatient – osoba koje plaća dodatno osiguranje ima

Činjenica: iako Novak nije imao dodatno osiguranje, ležao je u dvokrevetnoj sobi. U većim sobama upravo nijedan krevet nije bio slobodan. Još uz to zasad i drugi krevet nije bio zauzet. Pa to je sad već kao raspust, rekla je Herta, za to ti direktno malčice zavidiš, koristi priliku i ispavaj se kako valja.

I on je to onda u prva dva dana i radio. Spavao je ili dremao. Kada je kasnije pokušavao da se seti ta prva dva dana, prisećao se pre svega svega sumraka<sup>2</sup>. Jutarnji ili večernji sumrak, dnevnoga svetla se jedva sećao. Možda i stoga što su sestre mahom spuštale roletne na prozorima, ali napolju u vrtu, kojega, dok još nije smeo da ustane nije video, nego samo slutio, u njegovom sećanju stalno su pevali kosovi.

Možda se već time najavljujivala njegova nova senzibilnost za čujno. Što mu je pesma kosova odjednom postala toliko primetna. Ipak možda je to dolazilo prosto od toga što je toliko mnogo ležao zatvorenih očiju. I što su kosovi osećali dolazeće proleće.

Neverovatno je što u toj fazi uprkos tome već nije opazio sestre. Pa bile su oko njega, nalazile su mu se oko vršenja telesnih radnji koje bi radije obavljao sam, ali nije se imalo kud, u početku je morao pristajati na njihovu pomoć kod toga. Možda tom prilikom nije čestito gledao jer mu je bilo mučno. Ali bilo je i drugih prilika, recimo kad su mu pružale toplomer ili kad su mu donosile jelo, na poslužavniku s koga je, ipak već sedeći u krevetu, s oprezom jeo.

Te sestre! Nijedne, a da nije auslenderka! Da li je to baš nužno, zar nema domaćih medicinskih sestara? To je rekla Herta prilikom druge posete. Gde smo mi to? Čovek kao da je u trećem svetu!

.....  
povlašćen tretman u bolnicama.

<sup>2</sup> Nprevodiva igra reči: Dämmerung - sumrak , dämmern – dremati.

Da li je već Manuela bila ta koja je napunila vazu za cveće koje je Herta bila donela? Sasvim moguće, u svakom slučaju ideja da je Herta svoju odbojnost prema stranim sestrama artikulisala upravo pri pogledu na *nju*, imala bi nekog osnova. Za Novaka ona u svakom slučaju još nije bila Manuela, u tom trenutku i u njegovim očima sve su sestre izgledale do zamenljivosti isto. Tek nekoliko dana kasnije naučio je da je razlikuje od ostalih.

Nekoliko dana kasnije. To je bio dan kada je došao Kratki. Dakako Novak stvarno nije mogao očekivati da će drugi krevet sve vreme ostati nezauzet. Svih četrnaest dana koliko je on, tako je najavio glavni lekar, imao da ostane u bolnici. Kratki, korpulentan muškarac, došao je četvrtog ili petog dana.

Kratki! Bože dragi, čime li ga je on to zaslužio? Dotad je Novak u toj sobi, koja mu zapravo nije pripadala, imao svoj sveti mir. Svakako mir koji još uopšte nije tako zaista primećivao. Previše su ga u toj fazi obuzimale ipak prilično neprijatne posledice operacije i s time povezana upućenost na pomoć.

Ali onda, kada je postao svestan svoje male sreće..., da je ovde smeo da uživa jedan komfor kakav nije imao kod kuće, da se s nešto mašte mogao osećati kao u hotelu... Iako je hrana koju donosili bila dosadna (ali postojala je nada da će se postepeno popraviti)... Baš kada je taj boravak u bolnici počeo pomalo da mu se sviđa, zauzet je drugi krevet u sobi koju je u sebi već zvao svojom.

I baš ga je Kratki zauzeo! Bili su zamislivi i drugačiji krevetski susedi. Koji po ceo dan dremaju, kultivisano čitaju, pobuđeni ćaskaju. Bez daljeg, Novak bi samoga sebe okarakterisao pre ćutljivim čovekom. Ipak dani u bolnici su bili dugi i kakav razgovorčić tu i tamo sasvim bi mu se mogao svideti.

Samo što Kratki nije bio tip za tako nešto. Ne Novakov tip partnera za razgovor, ne, apsolutno ne. Istina, govorio je, jedva da je tu ležao tih pola dana što je čekao na operaciju, smatrao je važnim da se identifikuje kao veteran koji je za sobom ostavio već čitav niz operacija – sav stomak mu je, rekao je ponosno, uzduž i popreko izbrazdan ožiljcima, tu ima, smejao se, šta da se vidi, pogledajte ovamo (zaista je zadigao pižamu), najpre su mi izvadili žučni kamen, pa kamen u bubregu, pa kamen u mokraćnom mehuru... Ali Novak to nije hteo da sluša (uzgred, nikada nije shvatio, ni pre ni posle operacije Kratkoga, kakva vrsta kamena ili koji organ njegovog suseda je sad bio na redu).

Ono što mu je od početka smetalo bila je masa Kratkoga. Ne da je on imao nešto protiv debelih ljudi! Jedan od njegovih najomiljenijih partnera u šah klubu, Poc, bio je baš dobro užiren. Ali od Kratkoga, čije telo nije samo *trošilo* mnogo vazduha nego ga je – Novak je uobražavao da to stalno oseća – već unapred *potiskivalo*, od toga Kratkoga Novak se osećao pritešnjen.

Njegova prevrtanja dovodila su opruge baze kreveta do ječanja. Već te, u razmacima od nekoliko minuta ponavljane, elementarne kretnje bile su dovoljne da u Novaku izazovu neku nelagodnu uznemirenost. Uz to je dolazilo i stenjanje koje je često pratilo te kretnje. Da se i ne pominju prdeži koji bi se tom čoveku omicali tokom tih naprezanja.

Posle svega nije uopšte bilo iznenađujuće što je Kratki hrkao. Jedva da bi mu se telo podesilo na disanje u snu, otpočelo bi. A tek kako! Da objasni svoj problem, Novak je pokušao da imitira, Manuela se slatko smejala.

Bilo je to na hodniku. Tamo je stajala mala, belo obojena klupa. Klupa na kojoj bi katkad predahnule i sestre. Tu je sedela Manuela. Upravo je tek bio doznao

da se tako zove. *Sestra Manuela*. Ime je stajalo na maloj etiketi prišivenoj na levoj strani grudi.

Naravno nije bilo u redu što se Novak u 11 sati noću pojavio ovde napolju. Nekoliko koraka koje je trebalo da napravi da bi se opet malo razmrdao bio je već odradio tokom dana. Ali sestre Manuela ga je razumela. Nije bilo čudo što pod datim okolnostima nije mogao da spava. Otišla je dakle u sobu medicinskih sestara da donese sredstvo za spavanje. Vratila se čašom u levoj i tabletom u desnoj ruci. Progutao je tabletu i zalio je gutljajem vode. Da li bi imala nešto protiv ako bi s nedopijenom čašom vode još malo posedeo uz nju na klupi?

Izgleda ne bi. Ona je bila ljubazna osoba. Nakratko ju je pogledao iskosa. Video je nežni luk njenog obraza. Ali jednostavno nije mogao samo da je posmatra. Morao je nešto reći.

Odakle ste? upitao je dakle.

Iz Indonezije, rekla je.

A, da, Indonezija, rekao je. Odande ima nekoliko poštanskih maraka.

Skupljate poštanske marke? pitala je.

Da, rekao je. Pomalo... Radi u pošti. Tu se to začelo.

Nakašljao se. Da li bi trebalo nešto da pita o Indoneziji? Maglovito se sećao da je tamo bio neki opak režim. Ono što čovek usput pokupi iz domaće štampe. Neka diktatura tu, neki puč tamo, bogu hvala još uvek daleko odavde, čovek je sklon da to preleti. Neko maglovito sećanje na okruglu, ali čoškastobrađu glavu nekog političara. Takav jedan se rado slika na poštanskim markama. Ali koliko je vremena otad prošlo? I koliko je godina Manueli? Nije hteo da se blamira svojim nepoznavanjem prilika, prema tome, ćutao je.

Sem toga hvatao ga je umor. Počelo je da deluje sredstvo za spavanje. Određenoj potrebi da se nasloni, koja je u njemu narastala, nije popustio. Sad biste tre-

bali da odete u krevet, rekla je Manuela. Da, rekao je on. Imate pravo. Hvala lepo. Laku noć.

Kao da buka koju je proizvodio nije dovoljna, Kratki je počeo da sluša i radio. Uređaj-koferče koji je izgledao kao veliko jaje iznenađenja bila mu je donela žena posle operacije. Jedna sitna, suvonjava osoba – Novak je ukebao sebe kako se pita kako ona izražava svog muža. U svakom slučaju očiglednije je bilo pitanje kako će ga on sam izražati.

Nije da je on imao nešto principijelno protiv zabavnog radioprograma. Ipak Kratki je preferirao regionalnu radiostanicu. Ta lažna brvnarska čarolija već od ranoga jutra, taj lažljivo raspoloženi dijalekt na kome su se govornik i govornica udvarali imaginarnom seksom stanovništvu! I sem toga (što se takođe ticalo glasnoće) vesela tutnjava pleh-muzike!

Istina, posle ljubazne molbe, Kratki je smanjio početni gromki volumen zvuka. Ali činilo se da ne uviđa baš sasvim šta se može imati protiv takozvane narodne muzike i vickastih komentara koji su tu jednostavno pripadali kao senf uz viršlu. Malo-pomalo opet bi odvrtao glasnoću na jače i jače. U konačnom efektu prostorija je bila ispunjena nemilosrdnom domaćom atmosferom.

Manuela je pribavila Novaku tampone, ali to nije mnogo pomoglo. Zaptivke se nisu mogle gurnuti toliko duboko u uši. Zvuci i glasovi delovali su doduše udaljeniji. Ipak gnjavili su i dalje.

Moralo se imati nešto drugo da se to nadglasa. Štagod, rekao je Novak. Samo, molim lepo, nešto drugo. Sledećeg dana Manuela mu je donela mali kasetofon s velikim slušalicama. I zeleni koferčić s kasetama.

Sve sam sama preslušala, rekla je, u svom autu nema CD-plejer. A naročito rado sluša dok vozi. Mesto gde

stanuje udaljeno je gotovo ceo sat od bolnice, a međudeonica je ružno izgrađena industrijskim kontejnerima i prodajnim centrima. Tad je dobro barem slušati nešto lepo.

Volite li opersku muziku? upitala je. *Ja* je veoma volim! Rekavši to dodirnula je levu dojku. Ona se blago ispupčila ispod tkanine sestrinske uniforme. Tad Novak jednostavno nije mogao reći ne.

Zatim je dakle legao, on, Franc Novak, prepušten sudbini. I dao se preplaviti talasom visoke muzike. Katkad bi zaspao, ali mahom bi se ubrzo opet probudio. Zašto su te imaginarne persone bile toliko rasrdene?

Šta ih je toliko uzbuđivalo? Većinom su pevali na stranim jezicima. Većina je zvučala italijanski, podosta francuski. Nekoliko ih je zvučalo ruski, ostalo možda češki. Na jednoj od kaseti glasovi su pevali nemački, ali dugo je trajalo dok to nije poznao.

Pa, rekla je Manuela dan kasnije, kako ste danas?

Bolje, rekao je Novak. Od Kratkoga je zaista čuo manje.

Manuela se osmehnula. A kako Vam se dopadaju snimci? To je bilo pitanje koje ga je dovelo u nepriliku.

Šta bi trebalo da kaže? Izvesno nije hteo da se osramoti. Da prizna da su mu opere bile španska sela. Ali pre svega nije hteo da povredi Manuelu. Gesta s kojom mu je dan ranije iskazala svoju sklonost ka operi (ruka na srcu) ostavila je utisak na njega.

Ta muzika i to pevanje izgleda su joj stvarno mnogo značili. I izgledalo je da se veoma dobro u to razume. Zar ne, ta-i-ta, rekla je, ipak je fantastična! A taj-i-taj! U toj-i-toj ariji!

Naravno Novak nije znao na koje pevačice i pevače je mislila, i o kojoj ariji je govorila, o tome u prvi mah pojma nije imao. Ali saglasio se s njom, drugačije nije mogao. Da, da, govorio je, katkad bi samo klimnuo gla-

vom, ali to bi već bilo dovoljno. Ako hoćete, rekla je, mogu Vam sutra doneti još nekoliko drugih kaseti!

Da li je mogao da odbije tu ponudu? Razume se po sebi da nije! Tako se dogodilo da je tokom sledeće nedelje slušao presek kroz repertoar operске muzike. *Manuelas Digest* takoreći, nipošto neki loš izbor. Svakako, da to proceni bio je u stanju tek kasnije.

Kada je već davno bio van bolnice i kod kuće. Vraćen nazad u svoj normalni, svakodnevni život. To jest, ne baš nazad, u svakom slučaju ne baš sasvim nazad. I takođe ne sasvim kod kuće, u svakom slučaju ne sasvim kod kuće.

Tamo u bolnici u početku je osećao opersku muziku samo kao manje zlo. Premda to nije rekao sestri Manueli. Kao čovek koji je bio navikao da se podese prema prilikama koje su bile onakve kakve su bile, razmišljao je pre svega i već gotovo instinktivno praktično. Ako je orkestarski zvuk bio kompaktan i pevanje dovoljno dramatično, onda su preterane akustične pretenzije Kratkoga i njegovog radija iščezavale u jedna više čujnu pozadinu.

Doduše bilo je i lirskih pasaža u kojima je često opet opažao basove iz područja susednog kreveta koji su groteskno podsećali na nadimanje. Ali kada bi se onda iznova uključio operски orkestar sa svim raspoloživim instrumentima onda je to ipak bilo jače. To mu je bila, mora se priznati, zadovoljština. Kada bi potom i pevači i pevačice doprineli da se prdimuzika Kratkoga trijumfalno nadglasa, onda mu se treštanje i gugutanje operске muzike moglo čak pomalo i svidati.

I katkad zaista uopšte nije ni zvučalo toliko loše. Stvar je verovatno bila u tome što su njegovi sluh i senzibilitet počeli da se podešavaju prema operskoj muzici. Katkad je uz to dobijao neki muzički motiv, melodiju koja bi mu se skroz dopala, samo da je bila



manje napadno aranžirana i nešto, tako je to osećao, prirodnije pevana. I katkad, tada bi iznenada bio dirnut osećajem koji mu je tu, posredstvom Manuelinih slušalica, pritiskao uho.

Ovakva je bila situacija: spolja je osećao dodir slušalicama, koje su mu bile pomalo pretesne. Međutim iznutra (u grudima ili u trbuhu, nije se dalo tako tačno lokalizovati) osećao je dodir osećanjima. Ta osećanja tekla su nesumnjivo iz priča koje su ga tu zapljuskivale muzikom i pevanjem, priča koje je doduše pokušavao da pronikne, ali čiji tok mu je ostajao mahom nejasan. Privremeno mu je bilo jasno samo jedno: da mu ta osećanja s vremena na vreme dolaze *preblizu*.

Da su mu ovda-onda, u mraku, terala suze na oči – da li je trebalo da dozvoli da se to dešava? Da li je smeo da se jednostavo izloži iracionalnosti iz koje je sve to dolazilo? Ne, trebalo mu je malo racionalnosti da se od toga odbrani. Morao je dakle znati o čemu je u tim pričama bila reč.

Šta je bilo očiglednije, nego o tome ispitati Manuelu? Njena sledeća noćna smena dala mu je priliku za to. Opet je bilo oko 11. U to doba jedva da je bilo više iko-ga na hodniku. Ali ona, bio se nadao, sedela je opet na maloj beloj klupi.

Smem li nakratko sestiti uz Vas? upitao je.

Nije rekla ne.

Stvar je u ovome. Imao bih jedno pitanje.

Da? rekla je ona.

Ili zapravo jednu molbu.

Nije mu lako padalo da nađe prave reči.

S jedne strane nije hteo da ispadne totalni banauz. S druge strane, ako se od mlade žene koja je sedela uz njega nadao određenoj orijentacionoj pomoći u jednom, njemu dotad veoma tuđem svetu, morao je priznati da se u njemu ne snalazi. Kontinent Opera – do-

tada bela mrlja na njegovom zemljopisnoj karti. Ipak nije to hteo da predstavi tako drastično.

Lepo je što mu je dala sve to da sluša, rekao je prema tome, uživa. Opet mu vraća mnoge zvuke iz mladosti. Ranije, kao mladić, nalazio je dakako mnogo više prilika da se bavi operskom muzikom. Ali kako to ide, čovek za mnogo toga što bi ranije rado činio, ima sve manje vremena.

Sada mu štošta više nije sasvim živo u sećanju. A ovo i ono možda i zamenjuje... Recimo opere kao *La Bohème* i *La Traviata*. Kako to ono beše? Možda biste mi mogli malčice osvežiti sećanje.

*La Traviata* i *La Bohème* – trebalo mu je neko vreme da dešifruje Manuelin rukopis na omotima kasete. Ali onda su mu odjednom proradili klikeri. S mnogim naslovima nije mogao ništa da počne. Uz ova dva je ipak imao neke asocijacije.

Prilikom slušanja izborâ čak su mu jedna ili dve arije došle poznate. Zapanjujuće. Izgleda da ipak nije uvek odmah gasio radio. Možda večerima kojima se Herta vraćala kući kasnije od njega. (Što je bivalo, jer mali frizerski salon koji je vodila nije mogao da zatvori uvek tako u minut tačno kao pošta.) Ili nedeljama, kada je posećivala prijateljicu s kojom je, kako je to zvala, htela da vodi čisto ženske razgovore. (Što joj je on rado halalio, nije morao da bude u svakoj čorbi mirođija). Ali možda je ovu ili onu numeru čuo i prilikom neke od kolektivnih svečanosti. (Svakako ne ozbiljno pevane, nego pre glupo parodirane – neko vreme se jedan od kolega, čije ime mu više nije padalo na pamet, a u međuvremenu je ta komična ptičica verovatno umrla, producirao kao vickasti pijanista i pevač.)

Činilo mu se dakle da je prepoznao jednu ili dve arije. Na primer uholaza s ledenohladnom ručicom. Iako je tekst na Manuelinoj kaseti pevan italijanski.

To je to, zar ne? upitao ju je.  
Da, osmehnula se. To je to.

Na italijanskom nije zvučalo ni upola toliko kičasto. I ne toliko udaljeno od govorenog jezika. Ona to može da oceni, rekla je Manuela. Pre nego što je došla ovamo, radila je dve godine u Italiji.

Aha, rekao je, onda savršeno govorite italijanski.

Ne savršeno, rekla je. Otprilike onoliko savršeno kao nemački.

Ali nemački Vam je, rekao je on, ipak veoma dobar. U redu, ali još pravim greške.

Ma kakvi, rekao je on. Mnogi domoroci i domorotkinje... (Na primer moja žena, verovatno je mogao reći, ali nije rekao.) ... Mislim, mnogi od njih bili bi srećni... (Što se tiče Herte, imao je utisak da je češće mešala padeže, drugi sa trećim ili takođe treći sa četvrtim, ali u tom području ni on se nije čvrsto držao u sedlu.)

Izvesno, Manuela je govorila s lakim akcentom. Ipak, taj akcenat je imao nešto izrazito simpatično. Veoma, u odnosu na Hertin akcenat. Njegova sopstvena govorna obojenost bila je doduše srodna onoj njegove žene, ali nadati se da nije bila baš sasvim toliko loša.

Kad je govorio s Manuelom, u svakom slučaju se trudio. Ali nije govorio premnogo. Toliko da nju navede da govori. Jednostavno mu se sviđalo da je sluša dok govori.

Da je sluša i da sedi pored nje. To je bilo lepo. To je posle često u mislima dozivao iz sećanja. Realno bilo je to samo nekoliko minuta u kojima mu je to bilo dopušteno, maksimalno ako su to bile četvrti sata. Ipak u njegovoj mašti ti kratki intervali su čestim ponavljanjem dobili neku drugu dimenziju.

Ah bože, taj prevod: *Wie eiskalt isti dies Händchen* (Kako je hladna ta ručica). U originalu je to jednostav-

no: *Che gelida manina*. Dakle, otprilike, kakva ledenohladna, mala ruka. To zvuči daleko manje visokoparno.

Ne toliko altväterlich<sup>3</sup> (starovremski) – ili kako se kaže?

Altväterisch, rekao je Novak. Gotovo bi rekao altväterisch<sup>4</sup>, ali da izađe u susret Manueli izgovorio je umlaut (ä).

Uopšte nije toliko altväterisch ponovila je Manuela. Ne može se baš zamisliti da jedan mladić tako nešto kaže mladoj devojci.

Naime u u jednoj takvoj situaciji: pa ona kuca na njegova vrata jer je kod nje nestalo svetla... ne, nije kurcšlus. Priča se odvija u 19. veku... još uz to u veoma skromnim prilikama... u četvrti u kojoj stanuju neuspješni umetnici i siromašne kućne pomoćnice... Ona ga moli da joj opet upali ugašenu sveću... Međutim ona izgleda veoma bleđa, izgleda ju je prenapreglo penjanje uz stepenice... očito ona stanuje u stanu ispod njega ... I on je kratko zamoli da uđe, ali uto se njoj odmah zavrti u glavi.

I tako dalje. U nekom trenutku pojavila se na kraju hodnika jedna druga sestra. Novak se nakašljao, kratko je razmišljao da li bi trebalo da se malčice odmakne od Manuele ili da ustane s klupe. Ali razmišljao je trenutak predugo. A onda bi odmicanje od Manuele ili čak ustajanje s klupe pre napravilo pogrešan utisak, nego produžavanje sedenja.

Drugu sestru, Indonežanku kao Manuela, svakako nije mnogo uzbudila činjenica što je jedan pacijent, umesto da leži u krevetu i u to doba odavno spava, sedeo tu napolju na hodniku pored njene kolegice. Osmehnula se doduše, ali to je učinila možda samo iz

.....

<sup>3</sup> Nije neispravno, samo malo više knjiški.

<sup>4</sup> Više govorno.

učtivosti. I Manuela je njoj uzgredno klimnula glavom. Inače toj epizodi nije pridala nikakvu važnost.

Ona se naime dotad bila prilično zanela. Očito joj je činilo zadovoljstvo da mu objašnjava radnje opera. Možda je tu ulogu igrala određena, takoreći misionarska, revnost. Ali verovatno je ta spremnost, s kojom je odgovorila na njegovu molbu, imala više veze s njom, nego s njim.

Sasvim jednostavno njoj su opere nešto značile. Opet se setio lepog gesta s kojim je bila propratila svoju ispovest. Ruka na srcu, toliko jednostavno kao i uverljivo. Njenu ruku inače nije zamišljao kao hladnu, nego kao da iznutra zrači toplinom.

Cela Manuela je inače isijavala neku toplinu. Neka lepa, prijatno zračeca toplina. Možda je to bilo povezano s njenim poreklom, možda su ljudi tamo odakle je poticala ipak bili nešto drugačije temperirani nego ovde. Ali ako bi samo govorila o operama ili, kao upravo sada, pokušavala da reprodukuje radnju jedne opere, pri čemu je ona, tako se Novaku u svakom slučaju činilo, odnekud *čula* muziku, osluškivala je u malim pauzima koje je sebi davala, onda se ta toplina još povećavala, ne telesna temperatura, ali duševna temperatura koja verovatno nije merljiva ni sa kakvim termometrom, ali je osetljiva, naime kada bi neko sedeo tako blizu pored nje.

Da, njoj su opere nešto značile, njen odnos prema toj muzici imao je nešto od ljubavnog odnosa, toliko je Novak već ulovio. Možda je to imalo veze s nekom posebnom muzikalnošću ili takođe s nekom posebnom pričom o kojoj nije ništa znao i koja ga se zapravo nije ni ticala. Njemu naprotiv ta vrsta muzike ipak realno nije ama baš ništa značila – u najmanju ruku to je nedavno bilo tako – nešto strano (ako je prema tome uopšte imao ikakav odnos onda je to bila odbrambena

ignorancija). Zar od njega nije bilo upravo podlo da joj s tim u vezi nešto simulira?

I na šta je to trebalo da izađe? To što je sedeo tu pored nje i pažljivo slušao njena objašnjenja... Nije li to bio samo izgovor? Nije li u pitanju bilo nešto sasvim drugo?... Možda je bilo bolje ako bi se sada još brzo povukao.

Ali kako? Da bude neučtiv takođe nije hteo. I upravo je počela da mu objašnjava *Traviatu. La Traviata*, rekla je, znate li u stvari šta to znači? *Tra-viare*. To znači, nekoga skrenuti s puta.

Dakle u svakom slučaju ova tu je lepa žena... To jest, nekad je bila lepa, sad više nije toliko sigurna u svoju lepotu... A kako je njena samosvest pre svega bila povezana s tom lepotom, više nije sigurna u sebe... Ipak ona to kamuflira, na proslavi s kojom počinje opera predstavlja se naglašeno veselom... vino, pesma, i svojim gostima upravo predlaže da pođu na neko drugo mesto da plešu... Ali tad se odjednom oseti prilično čudno... Neki mali napad slabosti, pomišlja, proći će... samo vi krenite, brzo ću stići za vama.

Tako ostaje sama, to jest, u prvi mah misli da je sama... I onda ugleda sebe u ogledalu i tad vidi koliko je bleđa... Da, bleđa, mrtvački je bleđa, tako nešto se tada izgleda već češće dešavalo... I ona dakle stoji pred ogledalom i možda nije samo bledilo ono čega se plaši.

I u istom trenutku iza nje stupi taj mladić... I kaže joj da treba da pripazi na sebe, mora povesti računa o svom zdravlju... A ona kaže: Ma kakvi, kako, i zašto bih to? ... Ali onda joj taj ludak kaže da je voli.

A onda je Manuela govorila o jednom duetu u kome je reč o tome da ljubav pulsira kroz univerzum. Pa mu je i to došlo poznato, da, naravno! Mada nije bio siguran da li pritom u uhu nije pre imao tekst jednog, ranije često sviranog, nemački pevanog hita. U njemu

se radilo o vasionom brodu koji bestičinski putuje kroz svemir, ali u igri je nekako bila i ljubav kao kosmička energija.

Tekst je doduše bio polušaljiv, ali Novak je zamalo počeo da o njemu razmišlja ozbiljno. Prvo o tome kako je tačno glasilo i drugo o smislu koji se možda ipak iza njega krio. Da li je ljubav bila pogonska snaga vasion-skog broda ili je ona prosto letela uz njega? Ali to bi možda vodilo predaleko, da, izvesno, to je vodilo pre-daleko, bilo je to udaljavanje.

Pokušao je da se opet koncentriše na operu čiju mu je radnju pričala Manuela. Dakle, kako ono beše? Sa-znao je da Alfredo voli Violetu. Ili je to bio Rodolfo? Ne, Rodolfo je bio onaj koji voli Mimì. Ali ta dva ro-mantična mladića stvarno je bilo teško razlikovati.

I obe žene koju su njih dvojica obletali imale su svo-je sličnosti. Premda je jedna možda bila nešto mlađa a druga nešto starija. Pre svega obe su zakačile na plu-ćima. To se na duži rok nije dalo prikriti, to je Novak naslutio već pri prvom slušanju kasete.

I on je i dalje sedeo na maloj beloј klupi pored Manu-ele. (Možda je one večeri to ipak bilo nešto duže od četvrt sata.) I distanca između njih iznosila samo dva-tri centimetra. I zapravo to više nije bila distanca, nego blizina.

Blizina koja se nije dala poricati. Nije bio toliko star da ne primeti tu blizinu. Jasno. Ona mu je uzrokovala lupanje srca, ta blizina, verovatno mu je podigla priti-sak. Da je samo malo pomerio ruku udesno, dotakao bi mladu ženu kraj sebe.

Ali nije to učinio. Kako bi ona to protumačila? Ti matori magarče! pomislio je. Kakve su to ideje?! Dodu-še tu i tamo bi čak dobijao priliku da vidi parče kože, parče svetlosmeđe gole kože u širini šake iznad kolena i ispod svetloplave tkanine sestriinske uniforme koja je

zapravo bila zapanjujuće kratko skrojena. Ali mada je to bio veoma zgodan kontrast, samo bi glednuo onamo i onda radije sklanjao pogled, jer nije hteo ni nju ni sebe da dovede u nepriliku.

Ali što je o njoj sanjao čim bi opet ležao u krevetu, protiv toga nije mogao ili nije hteo da učini ništa. U najmanju ruku za to se nije osećao potpuno odgovornim. S Manuelinim slušalicama na ušima sklopio bi oči. I puštao da potone u vir zvukova.

Ti zvuci su se mešali s drugim čulnim utiscima. U polusnu je bio napola svestan da ti utisci, kako optički tako i taktilni, nisu pravi. Da je tu puštao da ga nešto obmanjuje ili se sam obmanjivao. Ipak taj ostatak budne svesti ostajao je takoreći na površini i bilo je dobro tamo ga i ostaviti.

U takvim snovima on i Manuela bili su sasvim obavijeni muzikom. I on je imao utisak da ju je oduvek znao. Premda to uopšte nije moglo biti toliko dugo, jer u tim snovima bio je mlad. A ona je bila možda njegova sestra, naravno, tako je to moralo biti, pa zvala se *sestra* Manuela, u snu mu se to iznenada činilo kao neko objašnjenje intimnosti njihovog odnosa, premda se to nije baš pristojilo, ipak je to ionako bila njena i njegova tajna.

Ili samo *njegova* tajna. Jer između Manuele koju je srećao u snu i Manuele koju je ponovo viđao u budnom stanju, naime kada je imala dnevnu smenu i samo provirila u sobu, osmehnuvši mu se doduše, ali shodno situaciji letimice, postojala je naravno razlika. A kada je opet imala noćnu smenu pa mu opet pričala nekoliko novih operskih povesti, recimo, kao sledeće, *Mannon* ili *Tosku*, verovatno malčice zabavljena njegovim strasnim interesom, ali kao i pre ljubazno predusretljivo, i tada je ili je baš tada bilo važno ne zaboraviti tu



razliku. Prema onoj Manuely imao je odnos u snu, ali o odnosu s ovom ovde nije smeo gajiti iluzije. Na kraju krajeva bio je to samo odnos medicinske sestre prema pacijentu.

Izvesno, između njih je tu bila nastala pomalo neobična konstelacija. I to na osnovu unekoliko skurilnog ulančavanja okolnosti. I Manuela je u tome imala svoju zabavu. Volela je opere, rado je o njima govorila, a on joj pružao priliku za to.

To je bilo to. Ni manje ni više. Ništa mimo toga nije morao sebi da objašnjava. Ni sebi, ni njoj. Ona je ipak odavno prozrela kako tu s njim stoji stvar. S njim kaooperskim frikom. Ne s njim kao muškarcem. U slučaju da ju je to uopšte zanimalo.

Što je opet bilo pre neverovatno.

Mada... Bila je senzibilna osoba.

Možda je naslućivala nešto od toga kako mu je išlo kao muškarcu. Ali nadati se ne previše. I to je trebalo bolje da ostane tako.

Tako su tekli bolnički dani. Novak je mahom imao slušalice na ušima. Zapravo ih je skidao samo kad su sestre donosile jelo. I kada je – oko 11 prepodne – prolazila vizita.

Šta to sve vreme slušate? pitao je Kratki. Pa s Vama se uopšte ne može razgovarati!

Ozbiljnu muziku, rekao je Novak neodređeno.

Bokte! rekao je Kratki.

Da, rekao je Novak. Tako je to.

S vremena na vreme ipak mu je bilo žao Kratkoga, pa bi se upuštao u razgovor s njim. Zbog toga bi se u svakom slučaju mahom pokajao. Ako ne bi razvezao o svojim operacijama, sa svim mogućim i nemogućim detaljima, onda bi njegov sused rado pričao viceve, od muškarca muškarcu, kako je to zvao. A način kako je pričao te viceve slagao se s čitavom njegovom pojavom.

U svakom slučaju o operama Novak s njim nije hteo da razgovara. Ne, nije to hteo ni u kom slučaju. Čovek je dakako bio radoznao, nekako je, činilo se hteo da iščeprka šta je to tako intenzivno zanimalo njegovog cimera. Imate, reče, dobru gomilu kasete na natkasni!

Da, ponovo je rekao Novak. I na tom je ostalo. U svakom slučaju, počeo je da uvodi izvestan red među kasetama. To nije moglo da škodi. Isprva je snimke slušao onako kako mu dođe pod ruku. Ipak u međuvremenu se malo obavestio o njihovom sadržaju.

Stvarno je bilo zapanjujuće čega sve tu nije bilo. Arije, veliki i mali izbori iz opera, čak jedan ili dva kompletna snimka. Počeo je dakle s tim što je kasete slagao u male kule, to je olakšavalo pregled. Uzgred bi verovatno i prilikom vizita ostavljalo bolji utisak.

Pre vremenâ posete, kada je očekivao Hertu, ipak je rušio te kule. Dakako, ne samo to. Tu mu se činilo umesnim da skloni i magnetofon i slušalice. U toj bolesničkoj sobi, obično rezervisanoj za pacijente s dodatnim privatnim osiguranjem, za obojicu je postojao po jedan prilično prostran ormarić. Tamo je, ispod rublja, deponovao svoje dragocenosti.

Nije da ih je baš sakrio, to bi mu izgledalo preterano. Ali da prosto ostanu da leže na putu takođe ne bi valjalo. Za verovatan slučaj da bi Herta opet došla sa cvećem. I sem toga, s domaćim kolačem.

Doduše što se tiče cveća retko mu se dopadalo ono koje se njoj dopadalo (ona je preferirala prekrupne cvetove u bojama između roze i lila koje on nije podnosio). Kolače opet nikada nije previše mario (zapravo mu je više prijalo pikantno nego slatko, ali to nikada nije rekao svojoj ženi za koju je pečenje i serviranje *poslastica* bio jedan od retkih oblika davanja koje je pružala široke ruke). Sem toga, već je pre operacije katkad sumnjao da li su mu dobro činile *dobre stvari* s kojima ga je razmazila. Sad, posle operacije još pre je

imao razloga da u to sumnja, ali nije hteo da joj pokvari zadovoljstvo.

Ona je jednostavno rado pekla, pečenje joj je bilo kako zadovoljstvo tako i samopotvrđivanje. Kad bi iz pećnice izvadila kakav divno uspeo, mirisan kolač, zračila je ne samo od vreline koja se na nju prenosila. Slatke poklone koje je donosila rođacima ili poznanicima povodom prazničnih poseta običavala je i da sa stilom pakuje. Umotani u svileni papir i snabdeveni mašnjama i tračicama izgledali su gotovo kao iz poslastičarnice.

A sada mu je kolač koji mu je pretio čak i najavila. Jedna prijateljica joj je dala fantastičan recept za nešto slatko, na telefonu to nije mogla da zadrži za sebe, ali pritom garantovano zdravo. Od speltinog umesto pšeničnog brašna i zaslađeno medom umesto šećerom. Dolazim u petak u vreme posete i tonosim ti *nešto lepo* i *nešto dobro*, već sad se možeš tome radovati.

Cveće i kolač, to se znači moglo očekivati. A za to će biti potrebno mesta na natkasni. Novak je prosto bio čovek koji gleda unapred. Nije smatrao pogrešnim da to mesto na vreme raspredi.

Naravno, koliko god da je sebi to već priznao, hteo je i da poštedi sebe škakljivih objašnjenja. Što se tiče kasete i svega što je s tim bilo povezano. Činilo bi joj se već dovoljno sumnjivo što je iznebuha satima slušao muziku koju *napola normalni ljudi* mogu izdržati u najboljem slučaju nekoliko sekundi. Ali što je sem toga kasete na kojima je bila snimljena ta muzika, uređaj na kome ih je puštao, i slušalice koje su mu je toliko približavale, dobio baš od Manuele – ne, bilo je bolje ako se to uopšte ne bi tematizovalo.

Mada je njegova žena inače tokom godina izgubila ponešto od ženstvenosti, mnogo toga što je cenio i voleo – takozvani ženski instinkt je sačuvala. Da, od samog početka je ona nešto nanjušila. Između svih zamjenjivih sestara njoj je odmah na prvi pogled pala u

oči Manuela. *Ta crna*, kako je nazvala Manuelu, iako je boja njene kože i kose bila jedva tamnija od one ostalih, odmah joj je bila sumnjiva.

Šta ta tako gleda? pitala je Herta. Šta ta hoće od tebe?

Koja? Za razliku od nje Novak je u tom trenutku još bio naivan.

Ama, ta tamo! Ta crna s mladežom.

Dotad on čak nije bio ni primetio mladež.

Manuelin mladež. On uostalom nije bio nešto naročito. Nikakva falinka, pre suprotno tome. Mogao bi se smatrati našminkanim. Kada bi sedeo sleva pored nje, video ga je, kada je sedeo zdesna, nije ga video.

Na maloj beloj klupi na hodniku. Još dvaput je smeo da sedi kraj nje. Prvobitno je rečeno da će iz bolnice biti otpušten najduže za dve nedelje. Ali onda je glavni lekar koji ga je operisao otputovao na skijanje, u Alpima je upravo sada u predproleće, rekao je, najbolje, a lekar koji ga je zamenjivao, jedan prozaičan, za personalne razgovore vidno manje zainteresovan čovek koji je vrlo netananim prstima ispipao Novakov donji stomak, smatrao je da je bolje još nekoliko dana posmatrati proces ozdravljenja.

Uto je Herta poskočila. Ali gospodin glavni lekar je obećao...!

Njen glas je postao piskav. Zamenik glavnog lekara je refleksno podigao ruke na uši. Novak je – mada mu je čovek bio nesimpatičan – mogao s njim da podeli isto osećanje. I njemu je Hertin glas u tom registru zaparao uši, i malo se ženirao zbog nje.

Naravno nije to rekao. Ali pokušao je da stiša svoju ženu.

Pa nije ni upola toliko loše, izdržaće nekako još tih dva-tri dana.

Dva-tri dana i dve-tri *noći*. Kod te misli osetio je opet kako mu kuca srce.

Lekar mu je doduše bio nesimpatičan, ipak ne znajući, učinio mu je poklon.

Herta je to naravno videla nešto drugačije.

Kako njen muž dolazi na to? I kako *ona* dolazi na to? Da mora još duže da ga se lišava. Verovao ili ne, rekla je, okrenuta njemu, nedostaješ mi.

Smešno, zar ne? Na primer uveče uz televizuju... Jednostavno sam se sasvim navikla da sediš pored mene... Iako me povremeno ljuti što usred filma zaspiš... Sad, kad nisi tu, nešto mi fali.

Iz Hertinih usta to je bila gotovo izjava ljubavi.

Novak je posle umalo dobio grizu savesti.

I uprkos tome tako rado je sedeo pored Manuele. Na strani s mladežom sedeo je možda još nešto radije nego na strani bez njega.

Još dva puta, kao što je rečeno, smeo je Novak da uživa u tome. Da sedi pored stvarne Manuele. Koja doduše nije bila identična s Manuelom-iz-sna. Ali baterija, koja je davala život onoj u njegovim snovima, nesumnjivo je punjena ovom koja je u realnosti sedela pored njega.

Ipak to će se sad ubrzo okončati. Već prilikom pretposlednjeg puta tu je misao jedva više mogao da izbledi. Inače ju je uvek molio da mu objasni ovu ili onu opersku radnju. Ovoga puta ipak jednostavno mu više nisu padala na pamet nikakva pitanja s tim u vezi.

Možda je imao i blokadu da takva pitanja još jednom koristi kao izgovor. Samo da motiviše želju da još nekoliko minuta posedi kraj nje. U tim minutima postao je svestan koliko je zapravo malo znao o njoj. Da je bila došla iz Indonezije, da je neko vreme radila u Italiji pre nego što je došla ovamo, i da ima jedan upravo blizak odnos prema operskoj muzici, ni slutnje o tome otkud i zašto.

I imao je osećaj da bi mogao još štošta da je pita. Ali nije mu uspevalo da formuliše i jedno jedino pitanje. I tako je sedeo pored nje i samo osećao njenu blizinu i ćutao. A ona je pristajala na to, u svakom slučaju smeškala se pa prestala, kad ju je, ništa ni pitajući pogledao sa strane.

No, upitala je naposletku, zar se ne radujete što se sutra opet vraćete kući?

On je slegao ramenima. Šta je trebalo da odgovori na to?

U svakom slučaju biće tako. Sledeće prepodne izaći će iz bonice. Herta će doći po njega odmah posle vizite.

Ta vizita bila je još samo stvar rutine. Takoreći ritual koji je morao da se obavi. Glavni lekar se bio vratio sa skijanja. Već pre dva dana je utvrdio da je sad sve u redu.

Ali sad bi trebalo da odete u krevet, rekla je Manuela. To je i inače uvek govorila, ali tada je postojao izgled na sledeći put. Osim toga posle bi, jedva da bi legao u krevet, stavio slušalice. Pa kada bi onda slušao muziku, *njenu* muziku, kako ju je u sebi zvao, bio joj je u izvesnom pogledu još bliže nego ovde na maloj, beloj klupi.

Taj izgled međutim danas nije postojao. Magneton, slušalice i malo zeleno koferče s kasetama, već joj je bio vratio. Muzike koja je pokretala njegove snove danas će se morati lišiti. Ali verovatno je ionako bilo bolje da se pravovremeno prestroji.

Da, štošta je ionako bilo bolje. I to što sutra prepodne više neće videti Manuelu. Njena noćna smena se završavala u šest ujutro. Najkasnije u pola sedam sešće u svoj auto i odvesti se kući, u mesto čije ime Novak nije zapamtio, a tamo ju je verovatno čekao muž, možda jedno dete, bilo je prilično neverovatno da je bila singl, jedna tako zgodna, mlada žena, međutim Novak je ni o tome nije pitao.

To što je posle više neće videti, bilo je s jedne strane tužno. S druge strane, predstava da je u odlasku, s Hertom pored sebe, još jednom sretne, recimo ovde napolju na hodniku, na kratkom rastojanju do lifta, bila mu je gotovo nepodnošljiva. Da je sretne i da mora da se pravi kao da mu ništa ne znači, u najboljem slučaju da joj u prolasku klimne glavom. I da se radije više ne osvrne za njom, ako nije hteo da u poslednjem trenutku rizikuje neku mučnu scenu.

Ovo je dakle sad bio rastanak. I bilo je bolje zadovoljiti se time. Već je hteo da ustane i da joj pruži ruku. Ili je bilo obrnuto? Da li je prvo hteo da joj pruži ruku, pa zatim da ustane. Kad god je kasnije pokušavao da oživi te poslednje sekunde, nikad nije imao jasnu sliku o tome.

U svakom slučaju spremao se da ustane. I njegova ruka kretala se ka njoj. A onda je ona uzela tu ruku, ali drugačije nego što bi to on očekivao. Ona je naimе obema rukama uzela njegovu ruku i prinela je svoji grudima.

Manuela je bila brzo raskopčala gornju dugmad svoje bluze. I on je osetio njenu kožu, i osetio je kako diše, i osetio je njen damar. To je bilo ono čega se sećao, ili čega je mislio da se seća. Jer nikad nije bio sasvim siguran da li mu je to stvarno bilo dopušteno ili je to potom sanjao.